

Širenje područja
socijalnog dijaloga

Rezultati istraživanja o stresu na radu i mobingu

Širenje područja socijalnog dijaloga

SING i Udruga mobbing
Zagreb, rujan 2018

Osnovne informacije o istraživanju

➤ SVRHA I CILJ PROVEDBE ISTRAŽIVANJA:

- Ovaj upitnik dio je projekta "Širenje područja socijalnog dijaloga" i provodi se u suradnji s „Udrugom za pomoć i edukaciju žrtava mobbinga“, a teži afirmirati zaštitu dostojanstva radnika unutar socijalnog dijaloga s poslodavcima u velikim i srednjim, javnim ili privatnim kompanijama u području naftno-plinskog gospodarstva.
- Cilj ovog istraživanja je bio provjeriti u kojoj mjeri ispitanici, članovi SING-a, percipiraju da su pod stresom na poslu te u kojoj mjeri doživljavaju na svom poslu ponašanja koja se mogu dovesti u vezu s mobingom.
- Istraživanje je provedeno u lipnju i srpnju 2018. godine
- Poziv za sudjelovanje u istraživanju poslan je na sve članove sindikata u 41 poduzeću.
- Većina sudionika anketu je ispunila putem web-a (65%), dok je njih 35% koristilo metodu papir-olovka
- Svim sudionicima u uputi je naglašeno kako je anketa anonimna, a samo ispunjavanje upitnika trajalo je u prosjeku 10 min.

Osnovne informacije o istraživanju

➤ METODOLOGIJA

• Sudionici/ struktura uzorka

- 270 članova sindikata iz 21 poduzeća
- 40% sudionika iz poduzeća Ina
- muških sudionika 176 (65%) te 94 (35%) ženske sudionice
- Dob od 20 do 64 godine (M= 44.5, SD= 10.2)
- 15.4% sudionika je VSS i više, 7.1% VŠS, 75.2% SSS, 1.9% KV te 0.4% NKV
- najveći broj ispitanika je iz Grada Zagreba (27%) i Zagrebačke županije (20.5%)
- Duljina staža u poduzeću od 3 mjeseca do 41 godinu (M=19.1, SD=12.3)
- Duljina staža na trenutnom radnom mjestu od 3 mjeseca do 41 godinu (M=11.1, SD=10.1)

• Mjerni instrument/ Upitnik samopercepcije doživljaja stresa i mobinga na poslu

• Prvi dio upitnika konstruiran za potrebe istraživanja

- demografski podaci o sudionicima (spol, dob, stručna sprema, poduzeće u kojem su zaposleni, županija u kojoj rade, duljina staža u poduzeću i duljina staža na trenutnom radnom mjestu)
- upoznatost sa zakonskim odredbama o zaštiti dostojanstva radnika i prevenciji i smanjenju stresa na radu ili u vezi s radom
- kontrolno pitanje o definiciji mobinga kako bi se dobio uvid što sudionici smatraju mobingom.

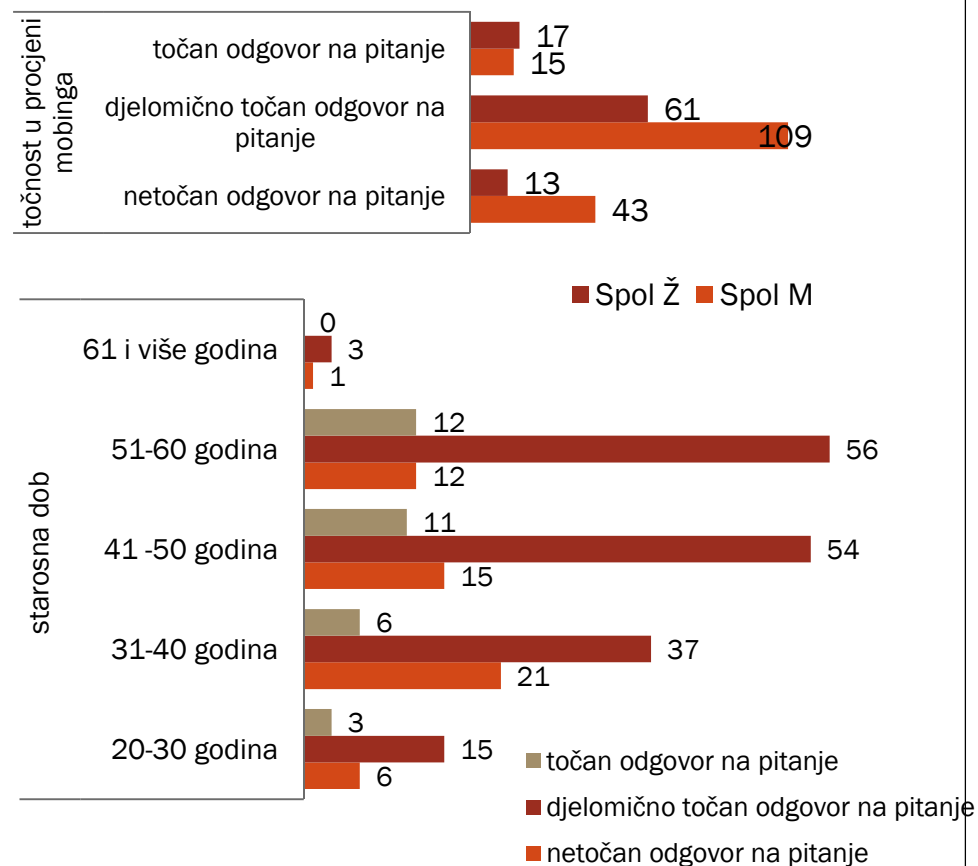
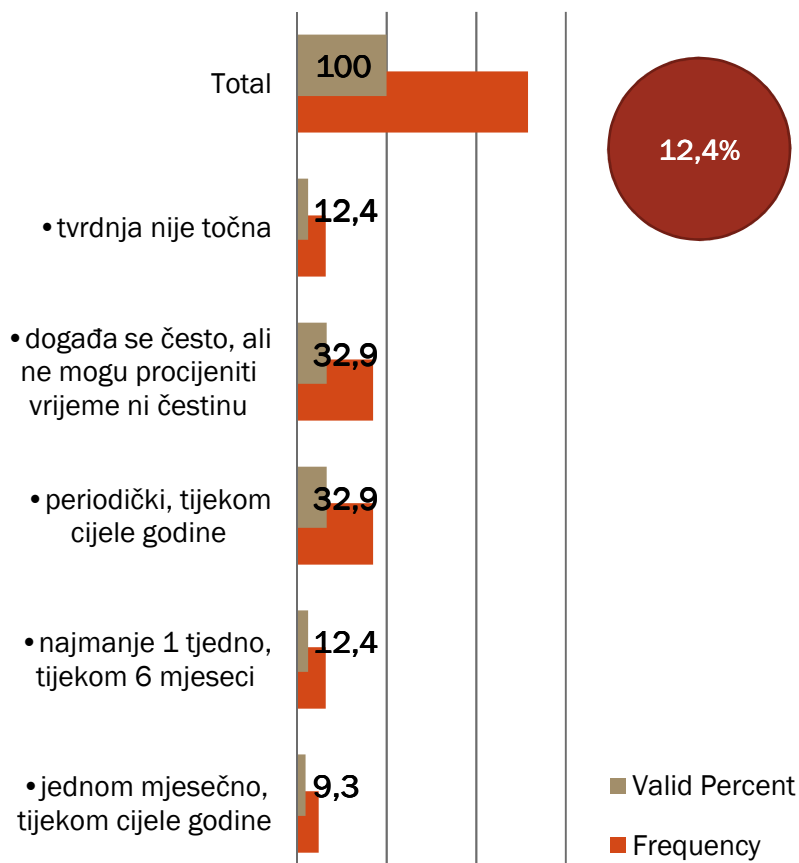
Osnovne informacije o istraživanju

- **Drugi dio upitnika samopercepcije doživljaja stresa i mobinga**
- Skala za detektiranje mobinga obuhvaća 4 manje skale:
  - Skala interpersonalnih konflikata na poslu
  - Skala organizacijskih ograničenja
  - Skala radnog preopterećenja
  - Skala fizičkih, somatskih i zdravstvenih simptoma
- Skala za procjenu učestalosti ponašanja i situacija koji se dovode u vezu s mobingom (27 pitanja)
- Koeficijent pouzdanosti _Cronbach alpha iznosi 0,788
- na relativno malom uzorku ovaj mjerni instrument zadovoljava kriterije pouzdanosti temeljem kojih rezultate istraživanja možemo smatrati valjanima i pouzdanima

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Upoznatost s točnom definicijom mobbinga & zakonskim odredbama

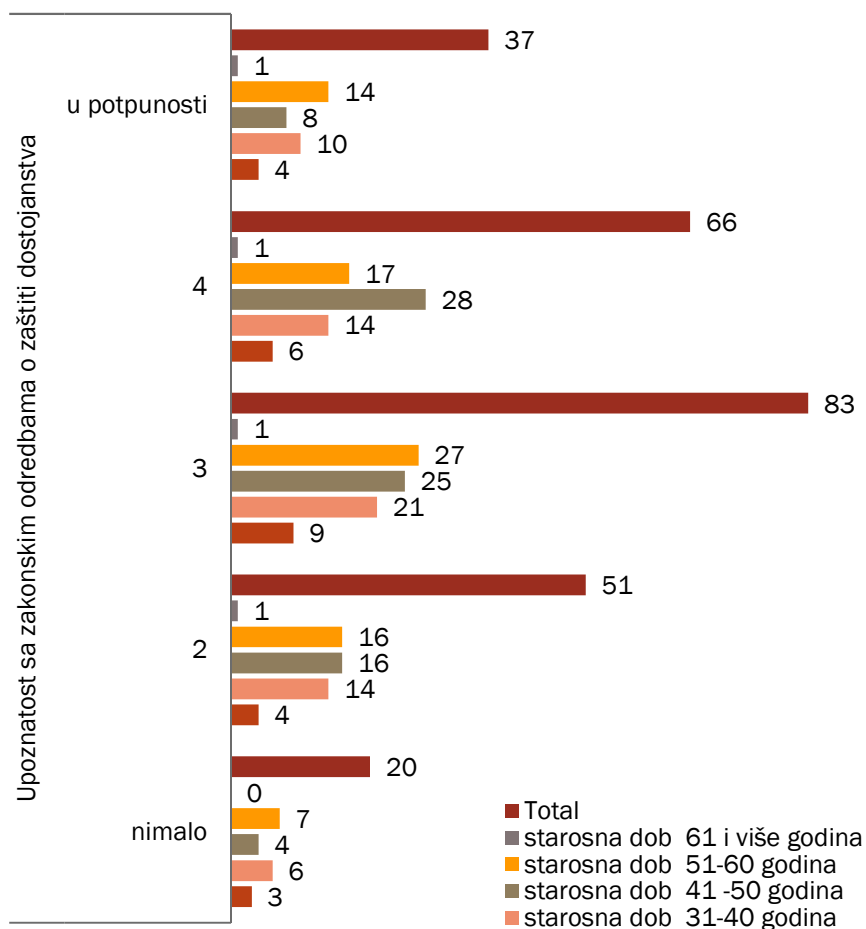
- *Mobbing (work abuse ili employee abuse) je engleski izraz za zlostavljanje na radnom mjestu.*
- *Mobing je specifični oblik ponašanja na radnom mjestu, kojim jedna osoba ili skupina njih sustavno psihički (**moralno**) zlostavlja i ponižava drugu osobu, s ciljem ugrožavanja njezina ugleda, časti, ljudskog dostojanstva i integriteta, sve do eliminacije s radnog mjesta. Zlostavljana je osoba bespomoćna, u nemoćnosti je da se obrani.*
- *Takve se aktivnosti smatraju mobbingom ako su učestale i dugotrajne, pojavljuju se najmanje jednom tjedno, tijekom najmanje šest mjeseci.*

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Upoznatost sa zakonskim odredbama

- Ispitanici zakonske odredbe o zaštiti dostojanstva poznaju prosječno (M= 3.19, Sd=1,13).
- Muškarci za gotovo 50% bolji poznavatelji zakonskih odredbi o zaštiti dostojanstva radnika od žena.
- Ispitanici u potpunosti poznaju propise za razliku od ispitanica (N=24: N=13) ili ih poznaju prilično dobro (N=44:N=23).

Važno: odgovori na ova pitanja samopercepcija su ispitanika. Ovdje se ne radi o objektivnom, testom utvrđenom znanju o poznavanju zakona, stoga se svi odgovori trebaju uzeti s oprezom prilikom donošenja zaključaka.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Upoznatost sa zakonskim odredbama

- Ispitanici prosječno upoznati i sa zakonskim odredbama o stresu na radu (M=2.9, Sd=1,16).
- Sa zakonskim odredbama o stresu na radu u potpunosti upoznato 10 % ispitanika, te kako gotovo 18% ispitanika prilično poznaje zakonske odredbe.
- Gotovo 35% ispitanika vrlo malo ili nimalo ne poznaje zakonske odredbe o stresu na radu
- Muškarci iskazuju bolje poznavanje zakonskih odredbi o stresu na radu
- Prilično dobro poznavanje i potpuno poznavanje zakonskih odredbi o stresu na radu iskazuju starije dobne skupine (41-50 godina, 51 -60 godina).

Tablica 4. Hi kvadrat test – Provjera statističke značajnosti razlike među muškarcima i ženama, prepoznavanju mobinga te s obzirom na njegovu učestalost i kontinuitet i upoznatost za zakonskim odredbama

	Spol	Točno prepoznavanje mobinga ovisno o učestalosti i vremenskom kontinuitetu	Upoznatost sa zakonskim odredbama o zaštiti dostojanstva	Upoznatost sa zakonskim odredbama o stresu na radu
Chi-square	24,904 ^a	126,419 ^b	52,646 ^c	55,038 ^d
df	1	4	4	4
Asymp. Sig.	,000	,000	,000	,000

- na ovom uzorku postoji statistički značajna razlika među muškarcima i ženama
- statistički se značajno razlikuju oni ispitanici koji ne znaju procijeniti što je mobing, u odnosu na one koji znaju i koji znaju djelomično
- statistički značajno se razlikuju oni koji zakon poznaju prosječno dobro, prilično dobro i u potpunosti od onih koji isti nimalo ne poznaju ili ga vrlo malo poznaju

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

razlikovanje među grupama ispitanika

Tablica 5. Hi kvadrat test – Provjera statističke značajnosti razlike među ispitanicima ovisno o poduzeću iz kojeg dolaze I županije

	Poduzeće	Županija
Chi-square	913,449 ^a	297,595 ^b
df	19	13
Asymp. Sig.	,000	,000

- ako bismo po slučaju iz svakog poduzeća uzeli podjednak broj ispitanika te im postavili pitanja iz ovog istraživanja da bi se pokazala statistički značajna razlika među njima.
- odgovori zaposlenika INE, INA MS-a i CROSCA bi se vjerojatno razlikovali od zaposlenika svih ostalih poduzeća s obzirom na odgovore koje bi dali, neovisno u kojem smjeru bi odgovori išli i da li bi bili u skladu s istraživačkim pretpostavkama.
- kada bismo po slučaju iz svake županije uključili podjednak broj ispitanika, razlike među njima bile bi značajne i to u smjeru da bi toj razlici u najvećoj mjeri doprinosila činjenica pripadaju li ispitanici županiji Grad Zagreb ili Zagrebačkoj županiji ili ne.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

povezanosti između prepoznavanja mobinga i zakonske regulative

- postoji statistički značajna, visoka pozitivna povezanost ($r=0,84$) između upoznatosti za zakonskim odredbama o zaštiti dostojanstva i upoznatosti s zakonskim odredbama o stresu na radu
- upoznatost sa zakonskim odredbama nije se pokazala statistički značajno povezana s točnim prepoznavanjem što je mobing s obzirom na učestalost i kontinuitet kao kriterij
- ne može se očekivati da će poznavanje zakonskih odredbi o zaštiti dostojanstva ili odredbi o stresu na radu biti povezana s time da li netko zna točno prepoznati što mobing uistinu jest

PROSTOR ZA EDUKACIJU I PODIZANJE SVIJEŠTI O MOBINGU

- Sugerira se podučiti radnike tome što mobing jest, u kojoj učestalosti i u kojem kontinuitetu se mora javljati, a tek nakon toga ih upoznati što uslijed ustvrde mobinga mogu poduzeti u da bi se zaštitili.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

percepcije mobbinga

- Rezultati ukazuje na to da ispitanici u prosjeku rijetko primjećuju pojavu situacija koja ukazuju na mobing
- prosječan rezultat $M=2,2$ uz $Sd=0,5$
- Slijedom navedenog, može se reći kako se svi odgovori na pitanja koja čine ukupnu skalu za detektiranje mobinga, se kreću u rasponu od *nikad primijećenih ponašanja* ili situacija koje se mogu dovesti u svezu s mobingom do situacija ili ponašanja koja se primjećuju *ponekad*.

Tablica 7. Deskriptivna statistika rezultata na skalama za detektiranje mobinga

		međuljudski odnosi/konflikti na poslu	organizacijska ograničenja u obavljanju posla	preopterećenost poslom	fizički, somatski i zdravstveni simptomi	Suma skala za detektiranje mobinga
N	Valid	257	253	255	240	236
	Missing	13	17	15	30	34
	Mean	1,98	2,30	3,29	1,37	2,22
	Median	2,00	2,36	3,20	1,28	2,21
	Std. Deviation	,635	,716	,905	,320	,505
	Minimum	1	1	1	1	1
	Maximum	4	5	5	3	4

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

povezanosti rezultata na skalama mobinga

Tablica 8. Međusobna povezanost rezultata na skalama za detektiranje mobinga

	Suma skala za detektiranje mobinga	Međuljudski konflikti na poslu	Organizacijska ograničenja u obavljanju posla	Preopterećenost poslom	Fizički, somatski i zdravstveni simptomi
Suma skala za detektiranje mobinga	1	,769**	,823**	,807**	,583**
Međuljudski konflikti na poslu	,769**	1	,612**	,372**	,377**
organizacijska ograničenja u obavljanju posla	,823**	,612**	1	,460**	,341**
preopterećenost poslom	,807**	,372**	,460**	1	,393**
fizički, somatski i zdravstveni simptomi	,583**	,377**	,341**	,393**	1

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

- može očekivati da što su negativne situacije koje imaju veze s konfliktima na poslu češće i što ispitanici u većoj mjeri budu očekivali preopterećenost poslom, da se u tom slučaju može očekivati da će ukupan rezultat na skali za detektiranje mobinga rasti
- ukupan rezultat na skali za detektiranje mobinga rasti kako ispitanici češćima doživljavaju simptome koje imaju veze sa fizičkim, somatskim ili zdravstvenim smetnjama i obrnuto
- što će ispitanici u većoj mjeri primjećivati učestalost situacija koje se vežu za organizacijska ograničenja u obavljanju posla, to će i rezultati na ukupnoj skali za detektiranje mobinga biti veći i obrnuto
- može očekivati da ukoliko dođe do promjene u čestini primjećivanja negativnih situacija vezanih za konflikte na poslu, utoliko se mogu očekivati i promjene u percepciji čestine preopterećenosti poslom , ali i u percepciji čestine pojavnosti fizičkih, somatskih ili zdravstvenih simptoma
- oni koji u većoj mjeri primjećuju preopterećenost poslom, ujedno u većoj mjeri primjećuju i organizacijska ograničenja i obrnuto. Tamo gdje su organizacijska ograničenja o obavljanju posla primijećena kao češća, za očekivati je da će i ispitanici izvješćivati kako primjećuju i češću preopterećenost poslom

Međuljudski konflikti na poslu

- da što će se neugodne situacije iz polja međuljudskih konflikata smanjivati ili povećavati da se u tom slučaju mogu očekivati pozitivni ili negativni pomaci u svim područjima koja se odnose na konflikte
- najviša povezanost rezultata na skali međuljudskih konflikata pokazala se prilikom neugodnih situacija na poslu ($r=0,86$) te sa nepristojnosti drugih ($r=0,82$)
- Zabilježeni su i visoki rezultati povezanosti između vikanja drugih na poslu ($r=0,81$) te prepirki ($r=0,7$).
- Prepiske su u najvećoj mjeri povezane s vikanjem na poslu ($r=0,521$), a vikanje s neugodnim situacijama na poslu ($r=0,59$). Neugodne situacije su u najvećoj mjeri povezane s nepristojnim ponašanjem na poslu ($r=0,7$).

Percepcija organizacijskih ograničenja

- Najveća pozitivna povezanost ukupnog rezultata na skali organizacijskih ograničenja pokazala se s rezultatom koji je posljedica manjka potrebnih informacija $r=0,826$
- Kontradiktorni zahtjevi $r=0,8$ posla te netočne upute $r=0,79$, neadekvatna pomoć drugih i ostali zaposlenici ($r=0,78$) povezani su s percepcijom ograničenja na poslu
- Najniža, iako i dalje pozitivna povezanost ukupnog rezultata na skali organizacijskih ograničenja zabilježena je kod loše opreme ($r=0,62$) i nedostatne opreme za rad ($r=0,63$)

Preopterećenost poslom

- ukoliko dođe do promjene u percepciji čestine situacija koje se odnose na količinu vremena, količinu napora, potrebne količine kvalitete ili brzog rada, utoliko se može očekivati promjena u ukupnom rezultatu na skali preopterećenosti poslom.
- najveća povezanost s ukupnim rezultatom na toj skali pokazala se percepcijom čestine vrlo napornog rada ($r=0,91$) i malo vremena za sve obaviti ($r=0,91$), zatim
- čestine situacija u kojima se pokazalo da ima puno posla koji se treba obaviti kvalitetno ($r=0,89$).
- Najniža, iako visoka pozitivna povezanost, pokazala se između percepcije čestine potrebe za vrlo brzim radom ($r=0,84$) i preopterećenosti poslom

Fizički, Somatski i zdravstveni simptomi

- Posječne vrijednosti percepcije čestine fizičkih, somatskih ili zdravstvenih smetnji ukazuju na to da ispitanici u najvećoj mjeri primjećuju **bolove u leđima, umor, glavobolja**, ali se zbog toga ispitanici nisu obratili liječniku za pomoć
- Rezultati su pokazali kako postoji statistički značajna razlika među ispitanicima koji su primijetili simptome i onih koji nisu, te razlika u odnosu na one koji su se zbog simptoma javili liječniku za pomoć u odnosu na one koji se nisu javili liječniku za pomoć
  - Najviša povezanost s ukupnim rezultatom evidentirana je u percepciji čestine umora ili zamora, bolova u prsima, vrtoglavice i glavobolje.
  - Svaka promjena u percepciji čestine nekih od navedenih simptoma trebala bi rezultirati promjenom na ukupnom rezultatu na skali fizičkih, somatskih ili zdravstvenih simptoma
  - najviše međusobnih korelacija imaju grčevi u trbuhu sa svim ostalim simptomima od kojih se posebni izdvajaju proljev, mučnina i vrtoglavica, zatim umor i zamor koji su u najvećoj mjeri povezani s glavoboljom, bolom u leđima i lupanjem srca.
  - Najniža statistički značajna pozitivna povezanost pokazala se između ukupnog rezultata na ovoj skali i kožnog osipa
  - Percepcija čestine problema sa spavanjem povezana je sa umorom, glavoboljom, bolom u leđima, naprezanjem očiju i kiselinom u želucu

Tablica 12. Povezanost između točnog prepoznavanja mobinga s obzirom na kriterij učestalosti njegova javljanja i vremenski kontinuitet s rezultatom na skalama koje ukazuju na mobing

		točnost u procjeni mobinga	Suma skala za detektiranje mobinga
točnost u procjeni mobinga	Pearson Correlation	1	,287**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	258	232
Suma skala za detektiranje mobinga	Pearson Correlation	,287**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	232	236

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

- Rezultat upućuje na to da što su ispitanici davali djelomično točne odgovore u procjeni situacija što mobing jest da su vjerojatno ujedno u većoj mjeri češćima procjenjivali situacije na ukupnoj skali za detektiranje mobinga (međuljudski odnosi/konflikti na poslu, organizacijska ograničenja, preopterećenost poslom, fizički simptomi)
- Stariji zaposlenici u većoj mjeri daju točan odgovor na pitanje o tome koji uvjeti učestalosti pojave nekih situacija i vremenskom kontinuitetu moraju biti zadovoljeni da bi se određena situacija mogla povezati s mobingom
- žene također u većoj mjeri točnije ili djelomično točne u procjeni koji uvjeti učestalosti pojave nekih situacija i vremenskom kontinuitetu moraju biti zadovoljeni da bi se određena situacija mogla povezati s mobingom.
- Stručna sprema, duljina staža i duljina staža u organizaciji nije se pokazala značajno povezana s time znaju li ili ne ispitanici prepoznati mobing
- samo varijable spol i dob ispitanika pokazuju statistički značajnu povezanost između s točnim ili djelomično točnim prepoznavanjem mobinga ovisno o učestalosti pojave ponašanja i vremenskom kontinuitetu, ali **ne pokazuju povezanost** s varijablama upoznatost sa zakonskom regulativom

Prosječna ocjena čestine doživljaja ponašanja povezanih s mobingom

■ prosjek

• Utvrđena je statistički značajna povezanost između navedenih varijabli ponašanja ili situacije koje se dovode u vezu s mobingom, ali je riječ o relativno negativnoj i slaboj povezanosti.

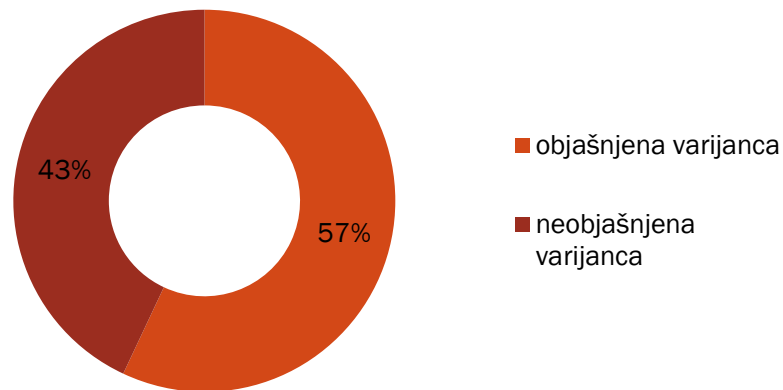
- ispitanici navedena ponašanja doživljavaju nikad ili rijetko
- ispitanici u najvećoj mjeri, **ia**ko rijetko, doživljavaju da se
  - njihove zasluge pripisuju drugima
  - procjena njihova rada nerealno loša
  - dodjeljuju zadaci bez obavijesti ili uputa
  - da su zatrpani poslom i rokovima koje je nemoguće ispuniti,
  - da su žrtve ogovaranja kolega ili da su njihovi prijedlozi ignorirani

- **Upoznatost s propisima ima negativnu statistički značajnu povezanost s percepcijom doživljaja situacija koje imaju veze s mobingom**

što je upoznatost sa zakonskom regulativom procijenjena kao viša, to će rezultat na čestini doživljaja situacija koje se dovode u vezu s mobingom biti niža i obrnuto.

što ispitanici češćim procjenjuju situacije koje se dovode u vezu s mobingom (makar ih procjenjuju rijetkima), vrlo vjerojatno je i slabije poznavanje zakonske regulative iz područja zaštite dostojanstva i stresa na radu rjeđa

Kojim sve varijablama možemo objasniti rezultat na varijabli ponašanje/ situacija koja se dovode u vezu s mobingom i u kojoj mjeri

u najvećoj mjeri sudjeluju varijable :

- organizacijska ograničenja (loša opreme i pribora za rad)
- organizacijska pravila i procedure,
- nadređeni, kolege, neadekvatna pomoć od drugih
- neadekvatna obuka, ometanja i prekidanja u radu,
- manjak potrebnih informacija, netočne upute
- međuljudski odnosi/konflikti na poslu (prepirke, vika, nepristojnost, neugodne situacije ...).

- Prediktori: točnost u procjeni mobinga, upoznatost sa zakonskim odredbama o stresu na radu, duljina staža na trenutnom radnom mjestu u godinama, spol, međuljudski konflikti na poslu, stručna sprema, preopterećenost poslom, dob u godinama, fizički, somatski i zdravstveni simptomi, organizacijska ograničenja u obavljanju posla, upoznatost sa zakonskim odredbama o zaštiti dostojanstva, duljina staža u poduzeću u godinama.

- Hvala na pozornosti